

плодів – 40 ц, комбікорму 18 ц, в тому числі білкових 5 ц; згодовувати об'ємисті корми за поїданням, сіно впродовж стійлового і літнього періоду; концкорми – не менше трьох разів на добу відповідно надою; зелені корми в структурі річного раціону мають складати близько 20%, в літній період 30-35%.

Для підтримання загальної резистентності організму проводити в стійловий період вітамінізацію тварин та ретельний аналіз раціону за вмістом енергії, протеїну, мінеральних речовин і вітамінів на підставі хімічного аналізу кормів та біохімічних досліджень крові.

Проводити комплексні лікувально-профілактичні заходи з попередження захворювань кінцівок.

Проводити активний щоденний моціон; у літній період, обладнувати майданчики для утримання тварин тінювими навісами.

Для підтримання оптимальної відтворної здатності та запобігання зниження надою у другу лактацію необхідно забезпечити науково-обґрунтовану підготовку тварин до отелення (своєчасний запуск, нормовану годівлю, активний моціон) та їх гінекологічну диспансеризацію після родів.

УДК 636.22.28.082.262

Ю.П.ПОЛУПАН, Т.П.КОВАЛЬ

СТВОРЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СЕЛЕКЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЧЕРВОНОЇ МОЛОЧНОЇ ХУДОБИ (НА ПРИКЛАДІ ПЛЕМЗАВОДУ “ЗОЛЯ”)

Інститут розведення і генетики тварин УААН

З апробацією українських жирномолочного та голштинізованого внутріпорідних типів червоної молочної породи худоби була задекларована перспектива їх подальшої консолідації у єдину, генеалогічно та фенотипово структуровану червону молочну породу, яка й надалі займатиме провідне за чисельністю поголів'я місце у структурі молочного скотарства півдня та сходу України [1-4]. Логіка зазначеного напрямку селекції вмотивована спільною для обох типів вихідною поліпшуваною червоною степовою породою, подібними схемами та методологією відтворного схрещування за різниці у поліпшуваних породах. Передбачалось як чистопорідне розведення у межах кожного типу, так і поєднання генетичного матеріалу жирномолочного і голштинізованого типів з переважною перспективою останнього. Тварин жирномолочного типу рекомендовано розводити в умовах нестійкої кормової бази зони богарного землеробства, голштинізованого – за забезпечення стало високого рівня вирощування і годівлі худоби.

Створення української червоної молочної породи практично завершується. Робота з її виведення проводиться у 23 базових господарствах. Наразі у дев'яти основних племінних господарствах лактують 5040 корів створюваної породи, які характеризуються середнім віком першого отелення (ВПО) 911 днів, коефіцієнтом відтворної здатності (КВЗ) 0,923, надоєм за 305 днів першої лактації 4730 кг молока із вмістом 3,89% жиру і 3,28% білка. За кращу

лактацію від них одержано 5599 кг молока із вмістом 3,85% жиру і 3,31% білка. Середня жива маса відповідно за отеленнями складає 475 і 507 кг. Відповідні показники за коровами голштинізованого типу становили 3527 голів, 916 днів, 0,910, 4797 кг, 3,87 і 3,27%, 5706 кг, 3,83 і 3,30%, 476 і 512 кг, а жирномолочного типу – 1513 голів, 901 день, 0,946, 4604 кг, 3,92 і 3,39%, 5405 кг, 3,89 і 3,40%, 473 і 490 кг.

Задля визначення шляхів подальшого удосконалення створюваної червоної молочної породи худоби та розширеного її відтворення потребує вирішення питання оптимальної внутріпорідної взаємодії та обміну генетичною інформацією між реально існуючими жирномолочним і голштинізованим внутріпорідними типами, зокрема характеристика господарськи корисних ознак тварин різної умовної кровності за поліпшуючою голштинською породою (червоно-рябої масті) за різних рівнів продуктивності. З'ясування даного питання проведено на прикладі одного з провідних племінних заводів з виведення червоної молочної породи "Зоря" Херсонської області за даними продуктивності 3477 корів упродовж 1989-2000 років. Тварин групували за роком першого отелення, належністю до породи чи внутріпорідного типу і умовною кровністю за голштинською породою. При цьому різницю у продуктивності тварин різних порід, типів і умовної кровності оцінювали в умовах відносно кращого рівня вирощування та годівлі (1989-1993 роки, середній надій 1098 первісток за 305 днів лактації 4805 кг) і за умови помітного (на 987 кг) зниження середньої продуктивності стада (1999-2000 роки, середній надій 462 первісток – 3818 кг).

Встановлено, що за відносно вищого рівня вирощування і годівлі чистопорідні первістки англеської породи характеризуються найменшою живою масою (474 кг) і найстаршим ВПО (870 днів) за пересічного КВЗ (0,963). Тваринам голштинізованого типу притаманні найвища жива маса (484 кг), молодший за середній ВПО (835 днів), найвищі КВЗ (0,975), надій (5137 кг) і вихід молочного жиру (201,4 кг) за 305 днів першої лактації. Чистопорідні англеські первістки за надоем і виходом молочного жиру наближаються до тварин голштинізованого типу (відповідно 5043 і 200 кг), а найнижчі показники за цими ознаками відмічено у чистопорідних червоних степових корів (відповідно 4314 і 172,5 кг). За вмістом жиру в молоці первісток міжпорідна різниця була неістотна (середня жирність молока від 4,00% у тварин червоної степової породи до 3,93% – у голштинізованого типу). За ознаками віку першого отелення, надою і виходу молочного жиру тварини жирномолочного типу займали проміжне становище між ровесницями поліпшуючої англеської та поліпшованої червоної степової породами, що підтверджує близький до аддитивного характер успадкування більшості кількісних полігенних ознак продуктивності. Зазначені міжпорідні відмінності на вищому їх рівні зберігаються і за другу та кращу за надоєм лактації.

За зниження рівня вирощування телиць (середня жива маса первісток зменшилась на 31 кг за старшого на 134 дні ВПО) та годівлі корів (1999-2000 роки) первістки голштинізованого типу створюваної червоної молочної породи зберігають достовірну перевагу за надоєм (3865 кг проти 3670 – у ровесниць жирномолочного типу і 3699 – у англеських) і виходом молочного

жиру (відповідно 149,1, 141,0, і 141,9 кг) за практично однакового його середнього вмісту (відповідно 3,86, 3,85, і 3,84%). Вони достовірно переважали ровесниць англєрської породи за КВЗ (0,982 проти 0,935) і мали молодший ВПО (993 дні проти 1040 днів), неістотно поступаючись за цими показниками тваринам жирномолочного типу.

Таким чином, за рівня вирощування телиць і годівлі корів, які забезпечують надій первісток від 3600 до 5200 кг, найбільш ефективним виявилось використання тварин голштинізованого типу. Від подальшого підвищення умовної кровності за поліпшуючою породою у тварин жирномолочного типу не слід очікувати негативного впливу на продуктивність, оскільки чистопорідні тварини англєрської породи в адекватних умовах відзначаються пересічно вищим її рівнем, тобто добре адаптувались в умовах ареалу розведення створеної червоної молочної породи.

Більш складним для селекціонерів-практиків виявилось питання оптимальної умовної кровності тварин голштинізованого типу за поліпшуючою червоно-рябою голштинською породою, що призвело до непоодиноких випадків застосування зворотного схрещування, зокрема в умовах погіршення рівня вирощування і годівлі корів. Результати досліджень у племзаводі "Зоря" свідчать про неефективність і недоцільність такого шляху взаємодії голштинізованого і жирномолочного типів. Так, за кращих умов годівлі надій 167 напівкровних за голштинською породою первісток становив 5134 кг проти 4744 у 915 корів червоної степової, англєрської порід і жирномолочного типу. Підвищення умовної кровності за голштинською породою до 75% сприяло зростанню надою до 5402 кг, а зниження "кровності" до 25% – до його зменшення до 4876 кг. За зниження умовної кровності за голштинською породою до рівня "прилиття крові" (1/8 або 12,5%) надій первісток зменшується до значно нижчого рівня, аніж у тварин поліпшуваних порід (до 4364 кг). При цьому вищий вміст жиру істотно не змінює співвідношення показників за його загальним виходом за лактацію. Така ж закономірність зберігається і за другою та кращою за надоєм лактаціями.

За відносного погіршення рівня вирощування телиць і годівлі корів виявлені закономірності не змінюються. Так, у первісток, що отелились і лактували впродовж 1999-2000 років, з умовною кровністю за голштинською породою 0, 12,5, 25, 37,5, 50, 62,5 та 75% надій за 305 днів лактації становив відповідно 3722, 3659, 3848, 3760, 3831, 4232 і 4181 кг за неістотної різниці за вмістом жиру в молоці (відповідно 3,86, 3,83, 3,87, 3,87, 3,85, 3,83, 3,87%). Тобто і за таких умов зниження умовної кровності за голштинською породою нижче 25% є неефективним і недоцільним, а найкращі результати одержані від тварин кінцевої умовної кровності (62,5-75%).

1. Буркат В.П., Полунан Ю.П. Український голштинізований внутріпорідний тип та перспективи створення червоної молочної породи// Науково-виробничий бюлетень "Селекція". – К.: БМТ, 1998. – Число п'яте. – С. 33-36.

2. Зубець М.В., Буркат В.П., Полунан Ю.П. Стан та перспективи породотворення у молочному скотарстві півдня України// Науковий вісник Національного аграрного університету. – К., 2000. – Вип. 21. – С. 21-23.

3. Перспективи молочного скотарства на півдні України/ М.Зубець, В.Буркат,

УДК 636.2.034.082.2

В.І.АНТОНЕНКО

СЕЛЕКЦІЯ БУГАЇВ-ПЛІДНИКІВ У СИСТЕМІ ПЛЕМІННОЇ РОБОТИ З МОЛОЧНОЮ ХУДОБОЮ

Інститут м'ясного скотарства УААН

1. Селекція бугаїв-плідників є головним ланцюгом в системі племінної роботи з породами молочної худоби. Вона обумовлена основним принципом великомасштабної селекції – широким використанням препопулярних бугаїв-лідерів загальнопородного значення, які гарантовано дають потомство із запланованими племінними, продуктивними і відтворними якостями.

2. Породний рівень ведення племінної роботи потребує розробки оптимальних програм, які побудовані на національній базі племінних ресурсів – чисельності маточного поголів'я, частці осіменіння корів і телиць спермою поліпшувачів, витрати спермодоз на одне запліднення, банку спермопродукції бугаїв-плідників при сучасних технологіях їх утримання, інтенсивності добору бугаїв-поліпшувачів, повторюваності результатів оцінки, чисельності ліній у породі, величини бракування ремонтних бугайців за власною продуктивністю та створеного поголів'я корів матерів нових поколінь ремонтних бугайців.

3. Селекція племінних бугаїв має свою специфіку, яка полягає як у визначенні загальнопородної перспективи одержання, вирощування, добору, оцінки та використання плідників, що відповідатиме запитам селекціонерів-практиків пересічно через 7-7,5 років, так і цілеспрямованості роботи племінних господарств, елеваторів з вирощування і оцінки бугаїв, племпідприємств та мережі контрольних стад. Їх діяльність обумовлюється єдиними технологічними циклами, конкретними строками передачі племінного матеріалу і селекційних даних.

4. Відтворення нових генерацій ремонтних бугайців заданого генотипу здійснюється на принциповій основі закріплення за плідниками-лідерами груп потенційних та визнаних корів матерів мережі стад різних форм власності. Породний рівень селекції вимагає стандартизації технологій вирощування, годівлі, утримання та методів оцінки ремонтних бугайців, що забезпечує одержання співставлених даних.

5. При створенні нових порід і типів молочної худоби та консолідації їх спадкових особливостей результативною є турова схема постановки бугаїв на випробування за якістю потомства. Запрограмовані різні рівні повторюваності оцінки племінної цінності бугаїв-плідників, які залежать від двох змінних величин – чисельності дочок і контрольних стад.

6. Ефективним є застосування мережі коригуючих ознак величини надою